

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

МИКИТЕЙЧУК ХРИСТИНА ІВАНІВНА

УДК373.29(438)

**ПІДГОТОВКА ДИТИНИ ДО ШКОЛИ
В СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА**

13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Львів – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
ОЛІЙНИК Марія Іванівна,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
завідувач кафедри педагогіки та психології
дошкільної освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
КВАС Олена Валеріївна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри загальної педагогіки
та педагогіки вищої школи;

доктор педагогічних наук, професор
ЯНКОВИЧ Олександра Іванівна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти.

Захист відбудеться «22» вересня 2020 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.24 у Національному університеті «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, 2-й поверх, ауд. 226.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. Професорська, 1 та на сайті <http://www.lp.edu.ua/research/dissertations-directory>.

Автореферат розісланий «20» серпня 2020 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О.С. Білик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В освітній політиці сучасних європейських країн велика увага приділяється інтеграційним процесам у системах дошкільної і шкільної освіти, підвищенню рівня та якості дошкільного навчання і підготовки дітей до школи як найважливішого чинника їх подальшого освітнього шляху.

В Україні, відповідно до нової редакції Закону «Про дошкільну освіту» (2010), кожна дитина п'ятирічного віку «впродовж року до початку шкільного навчання зобов'язується до освіти, що здійснюється у різних типах дошкільних закладів, навчально-виховних комплексах «дошкільний заклад – початкова школа», у групах п'ятирічок при Центрах розвитку дітей, загальноосвітніх школах та інших установах за єдиними програмами» (Про внесення змін, 2010, с. 545).

Спрямованість на обов'язковість передшкільного навчання актуалізує проблему підготовки дитини до школи. Базовий компонент як державний стандарт дошкільної освіти визначає орієнтири педагогічної діяльності за цим напрямом. Однак, у нашому суспільстві певної усталеності набули різні упередження і викривлені очікування щодо критеріїв готовності дітей до школи, причому вплив цих ідей на деяких батьків і педагогів настільки потужний, що на догоду їм руйнуються головні засади простору дитинства: ініціатива, творчість, право вибору, інтерес, бажання. Кожен ставить свої вимоги: вчителя цікавить насамперед наявність у потенційного першокласника конкретної суми знань, умінь і навичок; вихователь переймається, щоб до дітей, які розпочинають навчання, не було претензій і щоб вони почували себе комфортно; у батьків – нестерпне бажання навчити дитину читати, писати, рахувати, розв'язувати задачі. Натомість ігноруються закономірності психічного розвитку дитини, вікова сенситивність розвитку різних психічних функцій і якісних новоутворень; відбувається «штучна акселерація»; у дитини знижується, а то й зникає інтерес до навчання ще до його офіційного початку.

Очевидно, що маємо потребу модернізувати означену сферу діяльності, оновити зміст і технології педагогічної діяльності на етапі підготовки до школи відповідно до сучасних тенденцій. На цьому тлі цікавим видається досвід зарубіжних країн, де передшкільна освіта набула популярності й демонструє відповідність європейським стандартам якісної освіти. Зважаючи на географічну та культурну близькість України з Польщею, вектор нашого дослідження спрямований на польську теорію і практику підготовки дітей до школи.

У сучасній українській педагогічній бібліографії проблема підготовки дітей до школи представлена чималою кількістю наукових праць. Серед них акцентуємо увагу на дисертаційних роботах, які відображають результати фундаментальних досліджень в означеній галузі: В. Прокопенко (2002) обґрунтовує технології підготовки шестирічних дітей до навчально-пізнавальної діяльності в школі в умовах комплексу «дошкільний заклад-

загальноосвітня школа I ступеня-гімназія»; Л. Федорович (2003), О. Чепка (2006) та С. Уфімцева (2007) висвітлюють спектр прикладних питань підготовки дітей до школи в умовах навчально-виховного комплексу «дошкільний заклад-школа» (наступність ігрових форм навчальної діяльності, умови творчого розвитку дитини тощо); Н. Черепаня (2006) здійснила комплексний теоретичний аналіз організаційно-педагогічних умов підготовки дітей до школи з науковою рефлексією ключових понять проблеми; Т. Бондаренко (2008) і Т. Пантюк (2018) дослідили історико-педагогічний ракурс проблеми. Низка праць, датованих останніми роками, присвячена темі передшкільної освіти як особливої сполучної ланки дошкільля і початкової школи: в дисертації О. Ковшар (2016) обґрунтовано теоретико-методичні засади організації передшкільної освіти дітей п'яти років; Т. Степанова (2011) дослідила трансформації змісту передшкільної освіти в історії розвитку вітчизняної дошкільної педагогіки 1898-2000 рр.

Вартісним для нашого дослідження є компаративний аспект проблеми, висвітлений у дисертаціях польських учених І. Адамек (2001) «Теорія і практика підготовки дітей до школи в умовах розвитку польського дошкільля (друга половина XIX віку – 1918 р.)» та Д. Валошек (1999) «Формування готовності дітей до шкільного навчання в Республіці Польща». Ці роботи захищені в Україні та Російській Федерації. Інших порівняльних досліджень проблеми підготовки дитини до школи в Польщі наразі в українській педагогічній науці немає, що засвідчує новизну нашої роботи.

Позаяк, за польським напрямом українськими науковцями виконано низку компаративних досліджень, які висвітлюють різні аспекти освіти й виховання у Республіці Польща, в тому числі й дошкільля: Ю. Антонюк (2017), К. Бінницька (2012), І. Бондаренко (2017), С. Бочаров (2009), А. Василюк (2006), Е. Вільчковський (2010), О. Вознюк (2012), Л. Гриневич (2004), С. Деркач (2007), Т. Деркач-Падысек (2014), Л. Зданевич (2014), О. Карпенко (2017), О. Квас (2012), О. Лугіна (2013), Б. Мажец (2018), Н. Мачинська (2017), В. Мисько (2017), М. Олійник (2015), І. Перепелюк (2018), Н. Савченко (2010), С. Сисоєва (2012), Ю. Федорик (2005), М. Чепіль (Chepil & Mazec, 2018), Й. Шемпрух (2001), М. Шиманська (2016), Ю. Янісів (2016), О. Янкович (2017). Їх результати складають теоретичну основу нашого дослідження й забезпечують цілісне сприймання польської системи освіти і виховання.

Отже, актуальність проблеми підготовки дитини до школи в українській педагогічній теорії і практиці, фаховий інтерес до апробованого зарубіжного досвіду й відсутність досліджень за цим напрямом зумовили вибір теми дисертаційної роботи: **«Підготовка дитини до школи в системі дошкільної освіти Республіки Польща»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження є складовою науково-дослідної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, яку виконують кафедра педагогіки та методики початкової освіти («Теоретико-методологічні та методичні інновації у професійно-педагогічній підготовці фахівців у контексті

вимог входження в міжнародний освітній простір» № 0116U007044) та кафедра педагогіки та психології дошкільної освіти («Тенденції розвитку сучасної дошкільної освіти: імплементація Європейського досвіду у вітчизняну педагогічну практику» № 0116U006150).

Тему дисертації затверджено (протокол №5 від 26 грудня 2012) та уточнено (протокол №7 від 21 березня 2018) вченою радою факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Мета дослідження – обґрунтувати теоретичні й дидактичні засади підготовки дитини до школи в Республіці Польща та виявити перспективи творчої реалізації ідей позитивного досвіду в дошкільній освіті України.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Охарактеризувати підготовку дитини до школи як науково-педагогічну проблему й здійснити сутнісний аналіз її основних дефініцій на основі польської літератури.
2. Простежити питання підготовки дитини до школи в освітній політиці Республіки Польща.
3. Висвітлити зміст та методичні основи педагогічної роботи з підготовки дитини до школи в дошкільних закладах Польщі.
4. Актуалізувати ідеї польського досвіду підготовки дітей до школи в умовах модернізації передшкільної освіти України.

Об'єкт дослідження – передшкільна освіта у Республіці Польща.

Предмет дослідження – педагогічний процес підготовки дитини до школи в дошкільних закладах Республіки Польща.

Методи дослідження. У процесі наукового пошуку використано комплекс методів: загальнонаукові (аналіз і систематизація бібліографії проблеми підготовки дитини до школи; аналіз, систематизація та узагальнення науково-теоретичних матеріалів для розкриття сутності досліджуваної проблеми та її основних дефініцій; проблемно-цільовий аналіз законодавчих і нормативних актів, матеріалів періодичної преси та мережі Інтернет для висвітлення питання підготовки дітей до школи в контексті польських освітніх реформ; узагальнення та класифікація дидактичних аспектів підготовки дитини до школи в Польщі); історичні (хронологічний та ретроспективний – для історіографічного аналізу розвитку проблеми підготовки до школи в педагогічній науці); компаративний аналіз, прогностика й екстраполяція (опис можливостей творчого використання ідей позитивного польського досвіду в українській теорії і практиці підготовки дитини до школи); емпіричні (обсерваційні – спостереження за роботою дошкільних закладів у польських містах (Кельци, Радом, Краків, Ярослав), діагностичні – анкетування, бесіди з педагогами, вивчення документації з метою збору первинної педагогічної інформації щодо окремих питань функціонування передшкільної освіти в Польщі й Україні).

Джерельна база дослідження: нормативно-правові документи, які регулюють дошкільну освіту в Республіці Польща; довідкова література;

українські монографічні й періодичні видання, дисертаційні роботи та наукові публікації з проблем підготовки дитини до школи; оригінальні науково-дослідницькі праці польських учених у галузі теорії і практики передшкільної освіти; навчально-методична література; публікації фахової періодики; робоча документація педагогів дошкільних закладів.

Використано фонди наукових бібліотек польських закладів вищої освіти (Педагогічного Університету ім. Комісії Національної Освіти та Ягеллонського Університету (Краків), Університету імені Яна Кохановського в Кельцах), Вищої школи соціальних наук і технологій в Радомі), українських бібліотек (Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича); а також матеріали інформаційних інтернет-ресурсів (веб-сайти Міністерства національної освіти Республіки Польща, громадських організацій, педагогічних спільнот, дошкільних закладів, персональні блоги польських педагогів; он-лайн бібліотеки).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше виконано компаративне дослідження педагогічного процесу підготовки дитини до школи в Республіці Польща: простежено* розвиток наукових досліджень у галузі підготовки дитини до школи в Польщі в хронологічному й предметному вимірах; *систематизовано* основні дефініції проблеми та розкрито підходи польських авторів до їх інтерпретації (дошкільна й шкільна зрілість, готовність до школи, інституційна готовність); *обґрунтовано* соціальний аспект підготовки дитини до школи в дискурсі освітніх реформ Польщі (простежено детермінованість актуальності проблеми тенденціями раннього навчання дітей, обов'язковості передшкільної освіти, дискусіями навколо віку початку шкільної освіти); *досліджено* дидактичні аспекти підготовки дитини до школи в Польщі (висвітлено теоретичні засади, зміст та методику підготовки дитини до початку навчання читанню і письму, формування математичних компетентностей, підтримки соціально-емоційного розвитку); *обґрунтовано* інноваційність педагогічної діагностики на етапі підготовки дитини до школи в Польщі (аргументовано педагогічний діагноз як обов'язок і складову професійної діяльності вчителя дошкільного закладу, систематизовано й охарактеризовано діагностичні методики).

Подальшого розвитку набули положення щодо доцільності вивчення конструктивного зарубіжного досвіду дошкільної освіти для модернізації вітчизняної галузі.

До наукового обігу введено маловідомі в Україні дослідження, які розширюють межі наукового пізнання про польську теорію і практику підготовки до школи (А. Бжезінська, Б. Вілгоцька-Оконь, Е. Грущик-Кольчинська, С. Гуз, М. Дмоховська, Д. Клус-Станська, І. Кайзер, А. Клім-Клімашевська, У. Ошва, Б. Сурма, С. Шуман).

Практичне значення дослідження. Систематизовані й адаптовані до вимог організації освітнього процесу в закладах вищої освіти науково-теоретичні положення дисертації слугують інноваційним доповненням до

змісту навчальних курсів, передбачених освітньою програмою підготовки фахівців за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» («Теорія та історія дошкільної педагогіки», «Педагогіка дошкільна», «Дошкільна лінгводидактика», «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень», «Технології галузі дошкільної освіти», «Освітня політика», «Теорія і методика співпраці з родинами», «Наступність закладу дошкільної освіти і початкової школи»).

Розроблені за результатами дослідження навчально-методичні матеріали для проведення лекційних і семінарських занять, скомпонований бібліографічний покажчик і методичний посібник із зразками предметних методик підготовки дитини до школи використовуються для організації самостійної та індивідуальної науково-дослідної роботи студентів, написання курсових і магістерських проектів, а також під час виробничої педагогічної практики в закладах дошкільної освіти та науково-педагогічної магістерської практики.

Результати дослідження можуть бути широко використані в масовій практиці підготовки до школи дітей старшого дошкільного віку (в дошкільних установах, навчально-виховних комплексах «дошкільний заклад-початкова школа», Центрах розвитку дітей тощо); у системі післядипломної освіти та підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів початкових класів.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка №184 від 25.05.2020), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка №17/17-1026 від 26.05.2020), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка №52 від 01.06.2020), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка №1106 від 05.06.2020), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка №1529-Н від 19.06.2020).

Особистий внесок здобувача. В опублікованій праці [1] автором досліджено польський досвід партнерської взаємодії батьків і вихователів у підготовці дитини до школи; в статті [4] окреслено зміст завдань щодо ознайомлення студентів у ході проходження педагогічної практики зі станом організації підготовчої навчальної роботи з дітьми передшкільного віку; в змісті статті [5] автором належить частка, що конкретизує роль методичної роботи в забезпеченні наступності дошкільного закладу й початкової школи.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження оприлюднені в доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми та перспективи розвитку дошкільної освіти і професійної підготовки педагогічних кадрів у контексті євроінтеграційних процесів» (Чернівці, 2016); «Якісна освіта в Україні: тенденції, проблеми, перспективи» (Чернівці, 2017); «Studies and Current Trends in Science of Education» (Suceava, Romania, 2017); «19th Congress of the World Association for Educational Research (AMSE-AMCE-WEAR)» (Suceava, Romania, 2018); «Całozyciowe uczenie i

stawanie się perspektywa teoretyczno-praktyczna» (Kielce, Poland, 2018); «Технології професійної підготовки фахівців у сучасному освітньому просторі» (Чернівці, 2019); «Соціальна робота: виклики сьогодення» (Тернопіль, 2019).

Результати дисертаційного дослідження обговорювалися під час наукових семінарів кафедри педагогіки та методики початкової освіти, кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти (2012-2020 рр.).

Публікації. Основні положення висвітлені в 11-ти публікаціях, з яких: 2 статті у виданнях, що включені до наукометричних баз даних (з них 1 водночас належить до переліку наукових фахових видань України), 3 статті у виданнях, що належать до переліку наукових фахових видань України, 1 – в іншому виданні України, 5 – апробаційного характеру.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (333 позиції, з них 260 – польською мовою) та 5 додатків. Загальний обсяг дисертації – 278 сторінок, з них основного тексту – 191 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження; його зв'язок з науковими програмами, планами й темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження; представлено джерельну базу; висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, їх апробацію та впровадження; зазначено особистий внесок здобувача; подано структуру й обсяг дисертаційної роботи

У першому розділі «**Теоретичні засади проблеми підготовки дітей до школи в Республіці Польща**» охарактеризовано підготовку дитини до школи як науково-педагогічну проблему; здійснено сутнісний аналіз її основних дефініцій; висвітлено розвиток питання в освітній політиці Республіки Польща.

Постулюючи перманентну актуальність проблеми підготовки дитини до школи, необмежену часовими чи географічними рамками, аналіз ступеня її наукової розробки здійснено в тривимірному ракурсі – на основі аналізу класичної педагогіки; вітчизняних досліджень і польських студій.

Звернення до джерел з історії педагогіки (Я. Коменський, Й. Песталоцці, К. Ушинський, С. Русова) засвідчило, що ідеї підготовки дитини до навчання в школі, осмислення критеріїв шкільної зрілості або готовності, мають довгу історію. Всесвітньо відомою стала організована В. Сухомлинським у Павлишській школі в 1950-х рр. оригінальна система підготовки дітей до навчання під назвою «школа радості». Підкреслено зацікавленість польських дослідників новаторським та експериментальним характером школи В. Сухомлинського, у результаті чого ще за життя педагога в Польщі друкували його статті, польські вчені виконували дисертаційні дослідження, публікували в

періодиці наукові статті, що підтверджує певний вплив ідей В. Сухомлинського на польську педагогіку.

У цьому сенсі також звернено увагу на масштабні й системні психолого-педагогічні дослідження, проведені в 1970-90-х рр. у тодішньому СРСР фахівцями дошкільного виховання (А. Запорожець, Л. Божович, Л. Венгер, Л. Журова, Т. Тарунтаєва, С. Козлова, Р. Буре та ін.) і вченими, які вивчали молодшого школяра (Д. Ельконін, Л. Занков, В. Давидов, М. Менчінська, М. Чістяков). Їх результатом стало обґрунтування можливості систематичного навчання шестирічних дітей і доцільності переходу до чотирирічної початкової школи, визначення критеріїв шкільної готовності, організації підготовчих класів шкіл і підготовчих груп у дошкільних закладах.

З різних причин у вітчизняній освіті обґрунтовані ще тоді перспективні ідеї щодо організації ранньої освіти дітей старшого дошкільного віку були реалізовані пізніше, вже у незалежній Україні. Позаяк, самі поляки визнають їх вплив на наукову розробку проблеми підготовки до школи й шкільної зрілості в Польщі.

З'ясовано, що польські наукові студії в означеній сфері також мають давню історію й широку бібліографію, започатковану на межі XIX-XX ст. такими авторами, як Б. Трентовський, Е. Естковський, Т. Новосельський, А. Кишковський, Е. Буяновський, Г. Варнік, А. Диганський. Вони розробили теоретичні й етичні основи, що дозволили ідентифікувати та розвинути їхнім послідовникам ключові напрями підготовки дитини до навчання в школі на основі врахування особистих ресурсів дитини, розробити надійні методи й діагностичні інструменти для підготовки до школи.

Шляхом ретроспективного аналізу встановлено, що з 1960-х рр. і до нині в Польщі тривають різнопланові дослідження проблеми підготовки до школи й шкільної зрілості; простежено еволюційність їх розвитку; висвітлено досягнення польських учених у науковому осмисленні проблеми. Зроблено висновки щодо сформованості польської наукової школи з означеної проблеми. Її найяскравішими представниками є А. Бжезінська, Д. Валошек, Б. Вілгоцька-Оконь, Л. Волошинова, Е. Грущик-Кольчинська, С. Гуз, К. Жухельковска, Я. Парафінюк-Соїнська, Б. Сава, У. Ошва, С. Шуман.

На основі праць названих авторів систематизовано й розкрито зміст основних дефініцій, які відображають сутність підготовки до школи й характеризують показники шкільної готовності дитини. Констатовано, що в польській фаховій літературі є багато термінів, які суголосні чи взаємозамінно використовуються з поняттям «підготовка до школи». Одними із найбільш поширених є «шкільна зрілість» і «шкільна готовність». Попри синонімічне звучання польські вчені диференціюють їх зміст: зрілість розуміють як результат процесів росту, що не підлягає зовнішньому регулюванню, а

залежить від індивідуальної програми розвитку дитини; а готовність – це результат досвіду вирішення різних завдань, стан, який потрібно розвивати. Охарактеризовано якості дитини, які відображають сфери її готовності до школи (інтелектуальну, емоційну, соціальну, фізичну).

Окрему увагу звернено на дефініцію «інституційна готовність», що означає належний рівень підготовки навчального закладу до того, щоб прийняти дитину, відкритість і чутливість до її можливостей, потреб і очікувань. Підкреслено, що поляки ретельно ставляться до цього питання, особливо, коли йдеться про початок навчання дітей з шестирічного віку.

Зважаючи на широкий резонанс у Польщі питання щодо нижньої вікової межі шкільного обов'язку та його безпосереднє відношення до організації передшкільної освіти, проведено цільовий аналіз законодавчих і нормативних актів, матеріалів періодичної преси й інформаційних ресурсів мережі Інтернет. У результаті узагальнення опрацьованих фактів простежено хвилеподібні зміни щодо вікового порогу початку навчання. Упродовж останніх років кілька разів змінювалися на законодавчому рівні норми шкільного обов'язку – то з шести, то з семи років. Позаяк тенденція розвитку передшкільного навчання в Польщі залишається стабільною. Із шести, чи з п'яти років, але для дитини передбачений обов'язковий «нульовий рік» навчання («zerowka»), що організаційно відбувається у двох формах:

- підготовчі групи (класи) в дитячих садках на базі програми для дітей у віці 3-6-ти років з 5-9 годинним перебуванням;
- відділення дошкільних закладів, що функціонують у початковій школі з 5-ти годинним робочим днем.

Функціонування цієї ланки регулюється державною навчальною програмою дошкільної освіти для дитячих садків, дошкільних відділів у початкових школах та інших форм дошкільної освіти (2008 р. зі змінами 2012, 2014, 2016, 2017 рр.), що визначає компетентності, якими має володіти дитина, коли «залишає дошкільну освіту і розпочинає початкову школу». Їх конкретизації присвячений другий розділ роботи.

У другому розділі **«Зміст та методичні основи педагогічної роботи з підготовки дитини до школи в дошкільних закладах Республіки Польща»** висвітлено теоретичні й дидактичні засади підготовки дитини до початку читання і письма, математичної освіти; підтримки соціального розвитку, а також розкрито сутність педагогічної діагностики на етапі підготовки дитини до школи; визначені й охарактеризовані можливі шляхи використання ідей польського досвіду в умовах модернізації передшкільної освіти України.

Систематизовані та узагальнені теоретичні й дидактичні засади підготовки дитини до школи в Республіці Польща схематично відображено на рис. 1.

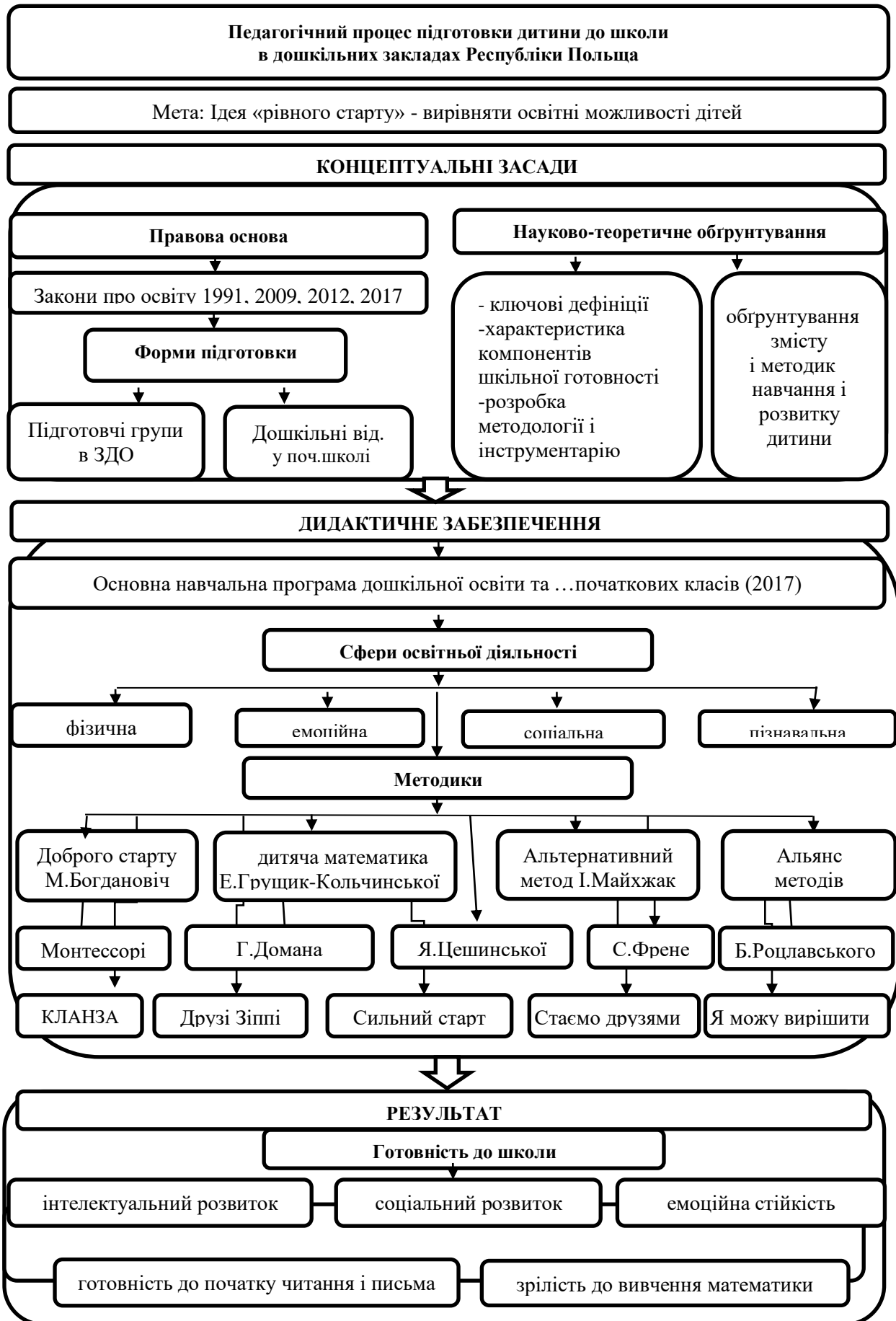

Рис. 1. Модель педагогічного процесу підготовки дитини до школи в Республіці Польща

За матеріалами польської наукової та методичної літератури уточнено зміст понять «підготовка дитини до початку читання і письма», «готовність до вивчення математики», здійснено аналіз теоретичних і методичних основ педагогічної роботи з реалізації змісту підготовки дитини до школи за означеними напрямками в дошкільних закладах Польщі.

Узагальнюючи міркування польських дослідників (Е. Арцишевської, А. Бжезінської, С. Гуз, І. Дудзінської, Г. Мистковської, Е. Червінської, М. Нарожник, Г. Семенович, Г. Спіонек, Е. Ящишиної та ін.), підготовку дитини до початку навчання читанню і письму визначено як багатогранний процес, що передбачає збалансований розвиток у дитини психомоторних навичок (функції зорового, слухового, кінестетичного та рухового аналізаторів, артикуляційного апарату та ручної спритності), пробудження і формування пізнавальних процесів (для яких матеріалом є концептуальний ресурс дитини, головним чином, мислення), стимулювання емоційно-мотиваційної сфери, що зумовлює установки і ставлення дитини до навчання читання.

На основі аналізу фахової літератури та безпосереднього ознайомлення з роботою дошкільних закладів у Польщі конкретизовано спектр дидактичного інструментарію, який найбільш часто використовується практиками в підготовці до початку читання і письма: альтернативний метод І. Майхжак; метод «доброго старту» М. Богдановіч; одночасний та послідовний метод Я. Цешинської; фонетично-буквенний кольоровий метод Б. Роцлавського; натуральний метод вивчення мови; метод «читати, граючись» Г. Домана; методика М. Монтесорі; Альянс методів Е. Арцішевської; адаптовані до польської мови методи англomовного навчання читати; техніка С. Френе. Підкреслено, що у польській практиці ні одна з названих методик не претендує на вичерпність, вони є не лише способами роботи, а й предметом дидактичної полеміки щодо впровадження моделі навчання читання дітей молодших семи-шести років та проблеми її ефективності щодо результатів читання і набуття літературних компетентностей.

З'ясовано, що у польській літературі в контексті лексико-семантичної структури шкільної готовності використовується дефініція «зрілість / готовність до вивчення математики», якою позначають необхідний рівень сформованості інтелектуальної, рухово-перцептивної та емоційної сфер розвитку дитини. У педагогічному сенсі це означає досягнення дитиною адекватного рівня володіння знаннями геометричних фігур, навичками лічби, виконання арифметичних операцій і здійснення обчислень. Психологічний аспект готовності відображає рівень функціонування дитини в сфері пізнавальних процесів (зорове сприйняття – аналіз та синтез, візуально-просторові, мовні, аналітико-синтетичні компетентності, увага, пам'ять), а також виявляється у сформованості вміння вирішувати проблемні ситуації,

долати невдачі, адекватно реагувати на них, робити висновки про помилки та володіти відповідним рівнем емоційної стійкості.

Підкреслено особливу роль дошкільного закладу в підготовці дитини до математичної освіти, охарактеризовано зміст та організаційно-методичне забезпечення цього процесу. Виявлено домінування активних методів навчання, які спонукають дитину засвоювати знання і вміння за допомогою власних дій, експериментів, маніпулювання предметами, з опорою на власний досвід. Охарактеризовано ігрові форми, рекомендовані польськими фахівцями як найбільш ефективні й привабливі для вивчення математики в «нульовому класі», зокрема: математичні настільні ігри (А. Клім-Клімашевська), математичні ігри й розваги (Дж. Філіп, Т. Рамс), математичні змагання і пригоди (Р. Домінек, А. Пелька-Вошко). Детально описані найбільш використовувані в практиці освітні методики, серед яких: 1) дитяча математика Е. Грущик-Кольчинської; 2) навчання малої дитини математиці методом Г. Домана, 3) методика М. Монтессорі. Визнаними показниками їх успішності, крім очевидних дидактичних ефектів, є здатність формувати у дітей позитивне ставлення до математики.

Органічною складовою змісту педагогічної роботи з дітьми старшого шкільного віку є підтримка їх соціального розвитку. Шляхом опрацювання тематичної літератури, емпіричного вивчення стану реалізації соціальних програм у дошкільних закладах Польщі (на основі Інтернет-ресурсів та відгуків практикуючих педагогів), систематизовано й сформовано перелік програм, які наразі впроваджуються в роботі з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку – «Друзі Зіппі», «Формування просоціальних навичок маленької дитини», «Попередження агресії та поведінкових розладів у дитячому садку та підготовка до школи», «Розвиток соціальних навичок дитини», «Сильний старт», «Стаємо друзями», «Соціальні навички для учнів початкових класів», «Я можу вирішити проблему». Їх ефективність підтверджена тривалістю використання, реальними результатами, позитивними відгуками педагогів, батьків, дітей.

У ракурсі відмінностей від української теорії і практики акцентовано увагу на польській інновації в змісті педагогічної роботи на етапі підготовки дитини до школи, зокрема, включення діагностичних функцій до обов'язків вихователя дошкільного закладу. Опрацьовано й описано спеціальні діагностичні методики, які використовують педагоги для систематичного спостереження та інтерпретації дитячих досягнень (діагностичні тести Б. Вілгоцької-Оконь; Методологія тестування шкільної зрілості А. Жемінської; Шкала готовності до школи А. Фридричовіш, Е. Кожнівської, А. Матушевського, Е. Жвежинської; Комплексна діагностична методика Г. Совінської; Лист спостережень «Критерії готовності до п'яти років»; «Діагностика шкільної підготовленості дитини в

останній групі дитячих садків» Я. Анджеєвської і Я. Веруцької; Алгоритм комплексного педагогічного діагнозу Е. Грущик-Кольчинської і Е. Зелінської). Відзначено практичну значущість результатів діагнозу для розробки вихователем стратегії педагогічного впливу і взаємодії з дитиною з урахуванням її індивідуальних відмінностей та особистих потреб у навчанні; оптимальному виборі форм, методів і дидактичних засобів. Педагогічний діагноз таким чином стає корисним для переосмислення часу і простору дитини та залучення місцевого середовища до дидактично-виховного процесу.

Осмислення і впровадження ідей позитивного досвіду в практику підготовки дітей до школи в Україні сприятиме оновленню змісту й організації обов'язкової передшкільної освіти.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення наукового завдання щодо обґрунтування теоретичних і дидактичних засад підготовки дитини до школи в Республіці Польща та виявлення перспектив творчої реалізації ідей позитивного досвіду в дошкільній освіті України. Результати виконаного дослідження дають змогу сформулювати такі висновки.

1. Здійснений у хронологічному й предметному вимірах теоретичний аналіз науково-педагогічної проблеми підготовки дитини до школи в Республіці Польща підтвердив її зв'язок з класичною педагогікою, яка акумулює спільні для різних народів знання і традиції; взаємозв'язки з вітчизняною теорією і практикою дошкільної і початкової освіти (вплив ідей і практичних результатів досліджень радянських і українських учених 1950-1980-х рр. в галузі ранньої освіти дітей старшого дошкільного віку на польську теорію і практику передшкільної освіти); давні історичні корені та широку бібліографію польських наукових студій, ідентифікованих з такими авторами, як А. Бжезінська, Б. Вілгоцька-Оконь, Д. Валошек, Л. Волошинова, Е. Грущик-Кольчинська, С. Гуз, К. Жучелковська, А. Клім-Клімашевська, Д. Клус-Станська, Я. Парафінюк-Соїнська, А. Жемінська, М. Свідрак, У. Ошва, С. Шуман та ін.

У ході проблемно-цільового аналізу польських наукових джерел констатовано термінологічну розмаїтість досліджуваної проблеми, систематизовано основні дефініції, які відображають сутність підготовки дитини до школи: шкільна (навчальна) готовність, підготовка до навчання, підготовка до ролі учня, адаптація дитини до школи або можливість здобути шкільну освіту, інституційна готовність.

Узагальнено розуміння готовності до школи як досягнення дитиною такого рівня фізичного, соціального й психічного розвитку, що робить її чутливою і сприйнятливою до систематичного навчання і виховання в першому класі початкової школи. Висвітлено підходи польських учених до характеристики компонентів готовності дитини до школи.

2. У дискурсі освітніх реформ Польщі обґрунтовано соціальний аспект підготовки дитини до школи, виявлено детермінованість актуальності проблеми тенденціями раннього навчання дітей, обов'язковості передшкільної освіти, дискусіями навколо віку початку шкільної освіти.

Простежено, що в Польщі, як і в багатьох країнах світу, немає однозначного ставлення до нижньої межі початку шкільного навчання. На основі аналізу законодавчих і нормативних актів, матеріалів періодичної преси та мережі Інтернет, констатовано, що наразі це питання у Польщі має широкий резонанс й відрізняється хвилеподібними змінами – впродовж останніх років кілька разів змінювалися на законодавчому рівні норми шкільного обов'язку – то з шести, то з семи років. Позаяк незмінною залишається норма передшкільної однорічної підготовки («зерувки») та її юридичного закріплення у польській системі освіти як проміжного щаблю між дошкільною і початковою ланками, що організаційно відбувається у двох формах: 1) підготовчі групи в дошкільних закладах, 2) дошкільні відділення при початкових школах.

3. Організаційно-педагогічні й змістові аспекти функціонування передшкільної однорічної освіти визначаються у контексті цілей, завдань і змісту дошкільної освіти. З'ясовано, що в нормативних документах (Основній навчальній програмі дошкільної освіти для дитячих садків, дошкільних відділів у початкових школах та інших форм дошкільної освіти в редакціях 2008, 2016, 2017 рр.) чітко виписаний освітній зміст передшкільної підготовки, виражений формулою очікуваних компетентностей дитини на етапі завершення дошкільної і початку шкільної освіти.

Досліджено дидактичні аспекти підготовки дитини до школи. За матеріалами польської наукової та методичної літератури визначено поняття «підготовка дитини до початку читання і письма», «готовність до вивчення математики», «підтримка соціально-емоційного розвитку дитини».

Підготовку до початку читання (письма) трактовано як збалансований розвиток у дитини психомоторних навичок, пробудження і формування пізнавальних процесів, стимулювання емоційно-мотиваційної сфери, що зумовлює установки і ставлення її до навчання читання.

Готовність до вивчення математики розглянуто в педагогічному аспекті (досягнення дитиною адекватного рівня підготовки до математичної освіти в галузі знань геометричних фігур, навичок лічби, обчислення арифметичних операцій або знання правил підрахунку та здійснення обчислень) й психологічному (сформованість у дитини вміння вирішувати проблемні ситуації, долати невдачі, адекватно реагувати на невдачу, робити висновки про помилки та володіти відповідним рівнем емоційної стійкості; зорове сприйняття – аналіз і синтез, візуально-просторові, мовні, аналітико-синтетичні компетентності, увага та пам'ять).

Соціальні компетентності дитини охарактеризовані в теоретичному ракурсі (знати як поводитись у конкретних соціальних ситуаціях) і практичному вияві (вміти адекватно поводитись у цих ситуаціях).

Здійснено аналіз теоретичних і методичних основ педагогічної роботи з реалізації змісту підготовки дитини до школи за означеними напрямками в дошкільних закладах Польщі. Охарактеризовано найбільш використовувані в практиці предметні методики (М. Богдановіч, Е. Груцик-Кольчинської, Г. Домана, І. Майхжак, М. Монтессорі та ін.) та програми соціального розвитку дошкільнят («Друзі Зіппі», «Формування просоціальних навичок маленької дитини», «Сильний старт», «Стаємо друзями», «Я можу вирішити проблему»).

Обґрунтовано інноваційність педагогічної діагностики на етапі підготовки дитини до школи в Польщі. З'ясовано, що в результаті освітніх реформ професійні компетентності педагогів дошкільних закладів розширені діагностичною функцією. У ході повсякденної педагогічної взаємодії з дітьми вони здійснюють систематичне спостереження та інтерпретують дитячі досягнення відносно критеріїв шкільної готовності. Описано основні діагностичні методики, які використовують у польських дошкільних закладах на етапі однорічної передшкільної підготовки.

Підкреслена роль вихователів-учителів у реалізації змісту передшкільної освіти; їх право обирати методи навчання, впливати на програму, яку впроваджують на практиці, що дає можливість вносити зміни відповідно до нових освітніх потреб.

4. У результаті узагальнення й осмислення польського досвіду окреслено можливі напрями його актуалізації в умовах розбудови і модернізації передшкільної освіти України, зокрема, у розв'язанні таких питань:

1) законодавче закріплення статусу передшкільної освіти, юридичне визначення її умов та організаційних форм;

2) формування цілісного державного стандарту змісту дошкільної освіти, в тому числі передшкільної, і початкової освіти;

3) стимулювання педагогів до розробки й упровадження альтернативних освітніх розвивальних програм і прикладних методик передшкільного навчання (через модернізацію змісту професійної та післядипломної педагогічної освіти, оновлення курсів актуальними професійними знаннями й інноваційними методиками навчання і розвитку);

4) узгодженість дій психологічних служб закладів дошкільної і загальної середньої освіти на основі переосмислення і реконструкції принципів підходів щодо діагностики шкільної готовності дитини в ході повсякденної педагогічної взаємодії.

Дослідження виявляє перспективи подальших наукових пошуків, зокрема, щодо методик підготовки до початку елементарної освіти, ролі сім'ї у підготовці дитини до школи, програм розвитку в дітей передшкільного віку соціальних навичок, у тому числі, в інклюзивному середовищі, які розробляються і практикуються у польських закладах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, що відображають основні наукові результати дисертації

Статті у виданнях, що включені до наукометричних баз даних

1. Tymchuk L., Perepeliuk I., Marusynets M., Mykyteihcuk K. Organizational and pedagogical conditions of preschool educational institution and family partnership in the Republic of Poland. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2019. Vol. 11. № 3. P. 290-307.
2. ¹Mykyteychuk K. The school education system reforms in modern Poland. *Comparative Professional Pedagogy*. 8 (2). 2018a. P. 134-142.

Статті у наукових фахових виданнях України

3. Микитейчук Х. Теоретичні засади підготовки дитини до початку читання в Польщі. *Наукові записки. Випуск 188. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: РВВІДПУ ім. В. Винниченка, 2020. С. 189-193.
4. Чорней І., Микитейчук Х. Роль педагогічної практики у професійному становленні майбутнього педагога. *Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Вип. 530. Педагогіка та психологія*. Чернівці: Чернівецький нац. у-т, 2010. С. 183-189.
5. Олійник М., Микитейчук Х. Теоретичні засади організації методичної роботи в дошкільному навчальному закладі. *Вісник Прикарпатського університету: Педагогіка. Випуск XL*. Івано-Франківськ, 2011. С. 129-132.

Статті в інших виданнях України

6. Перепелюк І., Микитейчук Х., Олійник Р. Організація інклюзивного освітнього середовища як проблема психолого-педагогічних досліджень. *Молодий вчений*. 2019. № 7.1 (71.1). С. 59-64.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Микитейчук Х. Двопрофільна підготовка вчителя – умова забезпечення наступності між дошкільним закладом і початковою школою в Польщі. Технології професійної підготовки фахівців у сучасному освітньому просторі: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 17 травня 2019 р.). Чернівці : Чернівецький нац. у-т, 2019. С. 84-88.
8. Mykyteychuk K. Ukrainian Classic Pedagogues about the School Readiness of a Child. *Całozyciowe uczenie i stawanie się perspektywa teoretyczno – praktyczna*. Kielce : Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, 2018b. 668 p. P. 149-159.
9. Микитейчук Х. Сутнісний аналіз поняття «підготовка дитини до школи». Якісна освіта в Україні: тенденції, проблеми, перспективи: Матеріали

¹ Видання водночас включене до переліку наукових фахових видань України

Міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 26-28 жовтня 2017 р.). Чернівці : Чернівецький нац. у-т, 2017 а. С. 78-82.

10. Микитейчук Х. Ділова гра як засіб професійної підготовки майбутніх педагогів. Актуальні проблеми та перспективи розвитку дошкільної освіти і професійної підготовки педагогічних кадрів у контексті Євроінтеграційних процесів. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 12-13 травня 2016 р.). Чернівці. 2016. С. 89-92.

11. Mykyteychuk K. «School readiness of the child» as a pedagogical category: the theoretical analysis. In Clipa O. (ed.), Studies and Current Trends in Science of Education. Suceava, Romania, 2017 b. P. 278-285.

АНОТАЦІЇ

Микитейчук Х.І. Підготовка дитини до школи в системі дошкільної освіти Республіки Польща. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки. – Національний університет «Львівська політехніка», Міністерство освіти і науки України. – Львів, 2020.

У дисертаційній роботі представлено компаративне дослідження педагогічного процесу підготовки дитини до школи в Республіці Польща, обґрунтовано його теоретичні й дидактичні засади, можливості їх конструктивної екстраполяції у теорію і практику дошкільної освіти України. Простежено розвиток наукових досліджень в галузі підготовки дитини до школи в Польщі в хронологічному та предметному вимірах. Систематизовано основні дефініції проблеми та розкрито підходи польських авторів до їх інтерпретації (дошкільна і шкільна зрілість, готовність до школи, інституційна готовність). Обґрунтовано соціальний аспект підготовки дитини до школи в дискурсі освітніх реформ, простежено детермінованість актуальності проблеми тенденціями раннього навчання дітей, обов'язковості передшкільної освіти, дискусіями навколо віку початку шкільної освіти.

Констатовано стабільність розвитку передшкільної однорічної підготовки («зерувки»), її юридичного закріплення у польській системі освіти як проміжного шаблю між дошкільною і початковою ланками, що організаційно відбувається у двох формах:

- 1) підготовчі групи в дошкільних закладах,
- 2) дошкільні відділення при початкових школах.

Досліджено дидактичні аспекти підготовки дитини до школи в Польщі, висвітлено теоретичні засади, зміст та методіку підготовки дитини до початку навчання читанню і письму, формування математичних компетентностей,

підтримки соціально-емоційного розвитку. Охарактеризовано найбільш використовувані в практиці польських дошкільних закладів предметні методики (М. Богдановіч, Е. Грущик-Кольчинської, Г. Домана, І. Майхжак, М. Монтесорі та ін.); здійснено огляд програм соціального розвитку дошкільнят («Друзі Зіппі», «Формування просоціальних навичок маленької дитини», «Сильний старт», «Стаємо друзями», «Я можу вирішити проблему»). Обґрунтовано інноваційність педагогічної діагностики на етапі підготовки дитини до школи в Польщі, систематизовано й охарактеризовано діагностичні методики. Подальшого розвитку набули положення щодо доцільності вивчення конструктивного зарубіжного досвіду дошкільної освіти для модернізації вітчизняної галузі.

Ключові слова: підготовка дитини до школи, передшкільна освіта, шкільна готовність, «нульовий» рік навчання в Республіці Польща.

Микитейчук Х.И. Подготовка ребенка к школе в системе дошкольного образования Республики Польша. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – Общая педагогика, история педагогики. – Национальный университет «Львовская политехника», Министерство образования и науки Украины. – Львов, 2020.

В диссертационной работе представлено компаративное исследование педагогического процесса подготовки ребенка к школе в Республике Польша, обосновано его теоретические и дидактические принципы, возможности их конструктивной экстраполяции в теорию и практику дошкольного образования Украины. Прослежено развитие научных исследований в области подготовки ребенка к школе в Польше в хронологическом и предметном измерениях. Систематизированы основные дефиниции проблемы и раскрыты подходы польских авторов к их интерпретации (дошкольная и школьная зрелость, готовность к школе, институциональная готовность). Обосновано социальный аспект подготовки ребенка к школе в дискурсе образовательных реформ, прослежена детерминированность актуальности проблемы тенденциями раннего обучения детей, обязательности предшкольного образования, дискуссиями вокруг возраста начала школьного образования.

Констатирована стабильность развития предшкольного года подготовки («зерувки»), его юридического закрепления в польской системе образования в качестве промежуточной ступени между дошкольным и начальным звеньями, что организационно происходит в двух формах:

- 1) подготовительные группы в дошкольных учреждениях,
- 2) дошкольные отделения при начальных школах.

Исследованы дидактические аспекты подготовки ребенка к школе в Польше; освещены теоретические основы, содержание и методика подготовки ребенка к началу обучения чтению и письму, формирование математических компетенций, поддержки социально-эмоционального развития.

Охарактеризованы наиболее используемые в практике польских дошкольных учреждений предметные методики (М. Богданович, Е. Грущик-Кольчинской, Г. Домана, И. Майхжак, М. Монтессори и др.); осуществлен обзор программ социального развития дошкольников («Друзья Зиппи», «Формирование просоциальных навыков маленького ребенка», «Сильный старт», «Становимся друзьями», «Я могу решить проблему»). Обоснована инновационность педагогической диагностики на этапе подготовки ребенка к школе в Польше, систематизированы и охарактеризованы диагностические методики. Дальнейшее развитие получили положения о целесообразности изучения конструктивного зарубежного опыта дошкольного образования для модернизации отечественной отрасли.

Ключевые слова: подготовка ребенка к школе, предшкольное образование, школьная готовность, «нулевой» год обучения в Республике Польша.

Mykyteychuk Kh.I. Preparation of Child for School in System of Preschool Education of the Republic of Poland. – On the rights of the manuscript.

The thesis for the Degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.01 – General Pedagogy and History of Pedagogy. – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Lviv, 2020.

The dissertation presents a comparative study of the pedagogical process of preparing a child for school in the Republic of Poland, substantiates its theoretical and didactic principles, the possibility of their constructive extrapolation into the theory and practice of preschool education in Ukraine. The development of scientific research in the field of preparing a child for school in Poland in chronological and subject dimensions is traced. The influence of ideas and practical results of researches of the Soviet and Ukrainian scientists of 1950-1980 in the field of early education of children of senior preschool age on the Polish theory and practice of preschool education is revealed. The bibliography of the Polish scientific studies in the field of preparing a child for school is systematized.

The terminological diversity of the problem of “preparation for school” in the Polish scientific literature is stated and the content of its main definitions is revealed: school readiness, preparation for learning, preparation for the role of a student, adaptation of a child to school or opportunity to get school education, institutional readiness. The understanding of readiness for school as a child's achievement of such a level of physical, social and mental development that makes it sensitive and receptive to systematic education and upbringing in the first grade of primary school

is generalized. The approaches of the Polish scientists to the characteristics of the components of a child's readiness for school are highlighted.

The social aspect of preparing a child for school in the discourse of educational reforms is substantiated, the determinism of the urgency of the problem by the tendencies of early childhood education, compulsory preschool education, discussions about the age of school education is traced. The stability of the development of preschool one-year training ("zeruvky"), its legal consolidation in the Polish education system as an intermediate stage between preschool and primary levels, which is organized in two forms:

- 1) preparatory groups in preschools,
- 2) preschool departments at primary schools are stated .

The didactic aspects of a child's preparation for school have been studied. According to the materials of the Polish scientific and methodical literature, the concepts of "preparation of a child for the beginning of reading and writing", "readiness to study mathematics", "support of social and emotional development of a child" are defined. Preparing a child for reading (writing) is interpreted as a multifaceted process that involves the balanced development of a child's psychomotor skills (functions of visual, auditory, kinesthetic and motor analyzers, articulatory apparatus and manual dexterity), awakening and formation of cognitive processes (mainly thinking, for which material is the conceptual resource of a child), stimulating the emotional and motivational sphere, which determines the attitudes of a child to learning to read.

Readiness to study mathematics is considered in pedagogical aspect (achievement by a child of adequate level of preparation for mathematical education in the field of knowledge of geometrical figures, numbering skills, calculation of arithmetic operations or knowledge of rules of calculation and counting) and psychological (formation of a child's ability to solve problems, adequately respond to failure, draw conclusions about mistakes and have the appropriate level of emotional stability, visual perception – analysis and synthesis, and visual-spatial, linguistic, analytical-synthetic competencies, attention and memory).

The child's social competencies are characterized in theoretical perspective (knowing how to behave in specific social situations) and practical expression (the ability to behave adequately in these situations).

The analysis of theoretical and methodical foundations of pedagogical work on realization of the maintenance of preparation of a child for school in the specified fields in preschool establishments of Poland is carried out. The most used in practice subject techniques are described (M. Bohdanovich, E. Hrushchyk-Kolchynska, H. Domana, I. Maykhzhzak, M. Montessori, and others). The review of programs of social development of preschool children is carried out (Zippy's Friends, Formation of Prosocial Skills of Small Child, Strong Start, Let's Become Friends, I Can Solve Problem).

The innovativeness of pedagogical diagnostics at the stage of preparing a child for school in Poland is substantiated. As a result of educational reforms, the professional competencies of a preschool teachers have been expanded with a

diagnostic function – the task of educators is to systematically diagnose a child's readiness for school. In the course of daily pedagogical interaction with children, they carry out systematic observation and interpret children's achievements in relation to the criteria of school readiness. The main diagnostic methods used in the Polish preschools at the stage of one-year preschool training are described.

The role of teachers in the implementation of the content of preschool education is emphasized; their right to choose teaching methods, to influence the program, which is implemented in practice, which makes it possible to make changes in accordance with new educational needs.

Provisions on the expediency of studying the constructive foreign experience of preschool education for the modernization of the domestic field gained further development; opportunities of actualization of the Polish experience in the conditions of development and modernization of preschool education of Ukraine are outlined.

Systematized and adapted to the requirements of the educational process in higher education, scientific and theoretical provisions of the research serve as an innovative addition to the content of training in preschool education. They can be widely used in mass practice of schooling of older preschool children, postgraduate education and training of educators of preschool institutions and primary school teachers.

Key words: preparation of a child for school, preschool education, school readiness, “zero” year of study in the Republic of Poland.

